

Sleutelen aan genocidewet, *De Standaard*, 14/06/2001, Prof. Jan Wouters, Leen De Smet en Frederik Naert (*De auteurs zijn verbonden aan het Instituut voor Internationaal Recht van de KU Leuven.*)

Met de „genocidewet“ -- officieel de „Wet ter bestraffing van ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht“ -- voorziet België verregaand in de bestraffing van bepaalde internationaalrechtelijke misdaden (genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden). In praktijk leidt de toepassing van deze wet tot heel wat problemen. Hiervan getuigen onder meer de diplomatieke perikelen naar aanleiding van de klacht tegen de Israëlische premier Sharon en de spanningen met Congo over het aanhoudingsbevel tegen Yerodia. Met een beperkt aantal wijzigingen kunnen veel van deze moeilijkheden worden overwonnen, zonder afbreuk te doen aan de waardevolle rol die de wet kan spelen in de strijd tegen de straffeloosheid van bijzonder zware misdaden die de hele internationale gemeenschap aangaan.

Een eerste discussiepunt betreft de universele jurisdictie. Op basis daarvan zijn de Belgische rechtbanken bevoegd kennis te nemen van in de wet omschreven misdrijven waar en door wie ook ter wereld ze werden gepleegd. Op zich valt deze regel veeleer toe te juichen dan af te keuren: het internationaal recht laat dit toe voor deze gruwelijke misdaden en universele rechtsmacht blijkt dikwijls (door de actieve of passieve betrokkenheid van de overheden van het land waar ze plaatsvinden) de enige manier om echt tot bestraffing over te gaan. Het toekomstige Internationaal Strafgerechtshof biedt terzake geen volwaardig alternatief. Dat Hof zal namelijk maar bevoegd zijn als de nationale gerechten niet kunnen of willen vervolgen (het zogenaamde complementariteitsbeginsel). Bovendien zou het best kunnen dat de betrokken landen het Statuut van het Hof niet geratificeerd zullen hebben. De modaliteiten waaronder de universele rechtsmacht nu kan worden uitgeoefend, nopen tot kritiek en suggesties voor verbetering. In de eerste plaats kan men de uitoefening van universele jurisdictie beperken tot die gevallen waarin de verdachte zich op Belgisch grondgebied bevindt. Deze eis zou ons overbelast gerechtelijk apparaat veel nutteloos werk besparen. En het zou betere waarborgen bieden voor het respect voor de rechten van de verdediging. Ten tweede zou men de universele jurisdictie alleen in subsidiaire orde kunnen toepassen, namelijk als de aanwezigheid van de verdachte de enige band is met België. Vervolging moet bij voorkeur gebeuren in landen met een reële band met de misdaad (bijvoorbeeld het land waar deze is gepleegd). Uitlevering aan een dergelijk land (of, als er meerdere zijn, aan het land met de nauwste band) zou dan moeten primeren op vervolging in België, op voorwaarde dat dit land de uitlevering vraagt en dat het ook daadwerkelijk wil en kan vervolgen.

Een tweede heikel punt betreft het feit dat de wet immuniteiten verbonden aan een officiële hoedanigheid uitdrukkelijk niet in aanmerking neemt. Door zijn absolute schendt deze regel het internationaal recht en moet hij worden bijgeschaafd. De immuniteiten van diplomaten, delegaties bij internationale organisaties en staatshoofden, en ministers op officieel bezoek gelden ook voor internationale misdaden. Dat blijkt onder meer uit het Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof. Als de immuniteiten zijn vastgelegd in verdragen, primeren zij in ons land bovendien op een wet. De wetgever mag er gewoonweg niet van afwijken, ook al zou hij dat willen. De recente suggesties om het parlement terzake beslissingsrecht toe te kennen zijn dus een maat voor niets. Diplomatieke overwegingen pleiten ook voor een bijstelling van de voornoemde regel. Het niet in aanmerking nemen van immuniteiten ondergraaft niet alleen de internationale samenwerking, het doorkruist ook het buitenlands beleid van België en maakt onze positie als gastland onhoudbaar voor vele internationale organisaties. Dit betekent natuurlijk niet dat België buitenlandse gezagsdragers die verdacht worden van internationale misdaden met open armen moet ontvangen. De regering kan hen „persona non grata“ verklaren of een officieel bezoek weigeren. Als de betrokkene dan toch komt, is vervolging mogelijk. Wat buitenlandse diplomaten en gezagsdragers in functie betreft, is het huidige systeem van klacht met burgerlijke partijstelling aan herziening toe. Waarom voor hen geen regeling uitwerken die vergelijkbaar is met deze die in ons strafprocesrecht onder meer geldt voor magistraten en ministers, waarbij alleen de bevoegde procureur-generaal een strafvordering kan instellen?

Een laatste probleem betreft de definitie van de misdaden in de wet. De wetgever beoogde uitdrukkelijk de definities over te nemen uit het Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof en andere relevante verdragen. Maar dat is niet consequent gebeurd. Nu België op 28 juni 2000 dit Statuut heeft bekrachtigd, moet het zijn wetgeving aanpassen. Meteen kan men van de gelegenheid gebruik maken om de samenwerking met het Strafgerechtshof wettelijk te regelen. Het zou een mooie verdienste van België zijn als het als een van de eerste landen zou beschikken over een progressieve, maar ook doeltreffende wetgeving die volledig aangepast is aan het Statuut van het Internationaal Strafgerechtshof.